

Úvod do japanistiky – 1. přednáška

I. Všeobecný úvod do vysokoškolského studia - Fungování v akademickém světě humanitních věd

A.

Pěstujte si svou **mateřštinu** (ne jenom cizí jazyky). Čtete kvalitní českou (slovenskou) literaturu, a snažte se psát kultivovaně.

Cvičte se v rétorice – úroveň vystupování a ústního projevu.

Kybertechnika (mobily, PC, NB) je v současné mimořádné krizi velice užitečná. V běžném fungování ale se snažte více věnovat reálnému světu, vnímejte ne-virtuální realitu, všimněte si ulice, po kterých chodíte, lidi, přírodu, a víc komunikujte s lidmi kolem sebe než s virtuálními lidmi v kyberprostoru. Jen to nás zachrání od společenské degenerace.

Mějte rozlišovací mysl. Tříděte informace. Všechno co čtete, **někdo napsal**, tudíž to nemusí být objektivní pravda – zpochybňujte a přesvědčujte se o správnosti informací.

B.

Akademický svět znamená jistou společenskou úroveň. K ní patří naučit se se jménem učitele i jeho titul, a tím ho pak oslovovat (paní magistro, pane doktore, pane docente). U vysokých funkcí oslovujeme touto funkcí (pane děkane).

Tituly postupují: Bc, Mgr, PhD, Docent, Profesor.

I když v emailu je u nás všeobecná praxe začít dopis „Dobrý den“, je mnohem vhodnější použít oslovení: Vážená paní dr. ....-ová,

Vážený pane doktore,

Vážený pane děkane,

Vážená paní /Vážený pane, ...

Začít dopis (email) oslovením je nejenom slušnost a taktnost – získá Vám to u příjemce větší osobní zaangażovanost než u neosobního „Dobrý den“. Má to ale nespornou praktickou výhodu – oslovený ví, že píšete JENOM JEMU a nejedná se o **hromadný email**.

C. Psaní odborných textů a zdroje

Na internetu máte dostupnou až neztravitelnou masu informací, a účelem vysoké školy je, naučit se kriticky své zdroje hodnotit.

Z toho důvodu se **Wikipedie** nepovažuje za vhodný zdroj, protože jsou to texty, pod kterými není nikdo podepsaný a lidé je můžou měnit (i Vy). Wikipedie je velice vhodná k získání základní informace, zorientování se v problematice, a postoupení k dalším zdrojům, které jsou často uvedeny přímo vespu dané stránky.

Jelikož mezinárodním jazykem, a taky primárním jazykem netu, je angličtina, jsme všichni pod jejím velkým vlivem. Jenom vystudovaní anglisté vědí, do jaké míry je anglické vyjadřování odlišné od našeho přirozeného vyjadřování, a jelikož většina lidí čerpá informace z anglicky psaných zdrojů, je i pořád víc textů a výpovědí nesmírně, až nevkusně, znehodnocených anglicismy a anglicizujícím vyjadřováním (např. slovosledem). Vysoká škola, kterou Vám financuje tato země, má za účel i pěstování státního jazyka – češtiny (slovenštiny), čili kultivovaný projev podle zásad přirozeného vyjadřování češtiny (sl.).

Písemné vyjadřování je taky ovlivněno internetovým stylem (v angličtině je často každá věta vydělena, jako kdyby šlo o novou kapitolku). Píšte

-jasně

-formulujte úplné věty

-myšlenky dělte do odstavců (= odstavení první části řádku tabulátorem, ne mezera mezi řádky)

-stručně (dnes jsme všichni zavaleni množstvím textů. Stručnost, ne rozvláčnost, je plusem).

D. Anglicismy

Buďte si vědomi následujících nejčastějších anglicismů:

a. tzv. *Faux amis* (výsl. [foza-mi]) – francouzsky = „falešní přátelé“ (používá se i anglický tvar *false friends*). Jsou to podobná slova, která ale v **angličtině mají jiný význam** než u nás:

technology, technologies = **technika** (chybně, bohužel dnes už hodně rozšířeně, „technologie“, dokonce i v množném čísle),

clan = **rod** (ne „klan“),

festival (v japonském kontextu) = **svátek** (ne „festival“).

soy beans = **sója** (ne „sójové boby“),

refers to = **I. označuje, vztahuje se k (jako jeho označení), znamená, pojmenovává. II. (v odborném, vědeckém, abstraktním smyslu) odkazuje na.**

Pro stylistické obohacení pamatujte, že slovům *concept* či *conception* odpovídá i „staré dobré“ slovo **pojem/pojetí (sl. ponímanie)** (ne jenom samé „koncept“ a „koncepce“).

elity - zbytečný plurál na základě angl. *élites* (tam ale jde o tzv. podílový plurál, který u nás není běžný!) – v češtině úplně stačí singulár: **elita!**

-pro zájemce k tomu viz můj blog:

<https://ivanrumanek.blog.sme.sk/c/445569/elity-je-v-slovincine-rovnaka-blbost-ako-slachty.html>

b. Anglický slovosled je SVO (Podmět – přísudek – předmět), ale náš slovosled je „výchozí výpovědi (to známé) -- jádro výpovědi (to nové, na čem je důraz)“. Tudíž v naší větě musí být **to, na čem je větný důraz, až na konci věty!**

Angličtina se často vyjadřuje velice hutně, úsečně, zhuštěně – při převodu do č/s je potřeba výpověď „rozředit“, vyjádřit myšlenku více slovy.

Když anglicky psaný zdroj pojednává o japonských reáliích, tyto reálie překládáme pak **ne z angličtiny, ale přímo z japonštiny.**

II. Japonologie (japanistika)

A. Japonská jména

moderní jména mají slovosled opačný než náš (Murakami Haruki). V historii byla ale struktura japonských jmen různá (používání různých titulů a ukazovatelů hodnosti). Proto jako japonologové byste se měli japonská jména naučit nejlépe v jejich **původním jménosledu**, a jenom v případě potřeby moderní jména přehodit do našeho jménosledu.

B. Transkripce

Japonština se do latinky přepisuje několika způsoby. U nás se využívá česko-slovenský přepis (čili transkripce), o kterém se blíže seznámíme na přednášce o japonských hláskách. Přepis, který znáte z netu, je anglický, tzv. Hepburnov.

C. Japonologie

cizí termíny se obvykle řídí latinskou nebo řeckou předlohou, a jelikož latinsky je Iaponia (s „o“), je správnější *japonologie* než „japanologie“.

Používá se i tvaru *japanistika*, který je výpůjčkou z němčiny (*Japanistik*). V angličtině se používá výraz *Japanese studies* a v japonštině *Nihon-gaku* (dosl. „nauka o Japonsku“).

Japonologie jako:

A. samotná věda o Japonsku a její dějiny (kdo kdy co jak zkoumal a co napsal)

B. naše celkové poznání o Japonsku.

A je vlastně systematizací a shrnutím **B**-čka.

B: co se dá na Japonsku zkoumat:

a jazyk, literatura, divadlo, dějiny...

b společenské aspekty jako třeba náboženství či sex...

c současnot:

tradice udržované z minulosti. rostliny a živočichové, zeměpis, zemědělství (sl. poľnohospodárstvo), rybolov...

manga...

tradiční umění (čaj, ikebana, keramika, oděvy...)

městská kultura, venkovská (sl. vidiecka) kultura, architektura...

stolování, hudba, svátky...

Všechno toto je zajímavé hlavně proto, že je to tak **jiné**.

ROZDÍLNOST: Proč je Japonsko specifické? Čím?

a Prostředí: moře dokola + krajina + podnebí

b Lidé: dějiny + vlivy odjinud + mentalita.

Rozdílnost přístupů k realitě, rozdílnost mentalit. Japonci – zdvořilostí obkolesená pragmatičnost i praktickost, vnitřní individuální prožívání (v japonštině se projevuje primární nemožnost “objektivního” úsudku, proto je japonština “subjektivní” jazyk, ve kterém se víc projevuje individuální prožívání)

Terminologie je důležitá. Překlad japonských pojmů musí vytvářet vzájemně propojený systém. O terminologii budeme průběžně hovořit.

Zdroje: materiály české, slovenské, zahraniční

Lunární kalendář – v Japonsku se používal po většinu dějin, od 8. do 19. století, proto je důležité chápat jeho rozdílnost od našeho kalendáře.

Řídí se fázemi Měsíce:

začátek měsíce je tehdy, když je Měsíc v novoluní (sl. v nove).

úplněk (sl. spln) je prostředek měsíce, tzv. „15. noc“

Jelikož cyklus fází Měsíce je kratší než náš solární kalendářní měsíc (něco přes 28 dní), 12 lunárních měsíců vytváří lunární rok, který je kratší než náš solární rok. Proto se i lunární Nový rok posouvá. Vždy je ale někdy mezi 15. lednem (januárom) a 15. únorem (februárom) – tj. zjednodušeně “kolem 1. února”. Aby se lunární rok vůči solárnímu neposouval tak, jak kalendář židovský a muslimský, vkládá se každé zhruba 2-3 roky jeden “vložený měsíc”, aby se dohnal tento deficit.

V Japonsku dnes používají solární kalendář stejně jako my, ale některé svátky a události se pořád řídí lunárním.

Pozor: názvy měsíců zůstali neměnné, třeba výraz „**šigacu**“ (四月, dosl. “čtvrtý měsíc”) znamenal do 19. století „4. (lunární) měsíc“ – přibližně náš květen (máj), ale v současnosti znamená „duben (apří)“.

Staročínské počítání, využívané i v tradičním lunárním kalendáři, hlavně na počítání let:

10 “nebeských kmenů”

12 “pozemských větví”

12 zvířat

1. Krysa
2. Buvol
3. Tygr
4. Zaječice
5. Drak
6. Had

7. KUň
8. Ovce
9. Opice
10. Kohout / kur
11. Pes
12. Prase

Mapa:

<https://www.google.cz/maps/@41.6862171,140.8971333,4662652m/data=!3m1!1e3?hl=en&authuser=0>

Japonsko:

4 hlavní ostrovy: **Honšú, Hokkaidó, Šikoku, Kjúšú**

jižně od Kjúšú směrem k Tchajwanu vybíhá řetěz menších ostrovů – souostroví **Rjúkjú**
severovýchodně od Honšú – řetěz ostrovů **Kurily** (rozdělené mezi Japonsko a Rusko)

moře:

Tichý oceán (Pacifik)

Ochotské moře (severně od Hokkaida)

Japonské moře (mezi Honšú, Koreou a sibiřskými břehy)

Vnitřní moře Seto (**Seto-naikai**)

Východočínské moře (mezi Kjúšú, Čínou a jihem Koreje)

Japonské podnebí

ovlivňují jej dva pacifické mořské proudy, které se u pacifického pobřeží Japonska setkávají:

Kurošio – teplý proud z jihu

Ojašio – chladnější proud od severu

Tektonika: sopky Fudži (Honšú), Aso (severní Kjúšú), Sakuradžima (jih Kjúšú) a mnoho dalších.

horké (horúce) prameny – lázně (kúpele) *onsen*, jedno z nejznámějších je Beppu na SV Kjúšú

s početností horkých minerálních pramenů souvisí i to, že v japonštině rozlišují vodu podle toho, jestli je studená (*mizu*) nebo horká (*ju*), protože *ju* bylo v japonské přírodě stejně běžné, dostupné a přirozené jako *mizu*. Mořská slaná voda se označovala jiným slovem (starší *šio*, moderní *kaisui*).

Zeměpisná orientace:

Kolem Japonska jsou moře, a všichni sousedi byli vždycky až **za mořem**. Proto má i japonština bohatší slovní zásobu ohledně moře (*umi* = moře, *oki* = širé otevřené moře), a některé pojmy se u nás těžko překládají – např. *nada* znamená „mořský kraj, menší moře jako součást většího moře“ (stejně jako jsou kraje i na pevné zemi).

V japonském vnímání je silná orientace východ-západ (Kansai, Kantó) - z hlediska historického centra – Kjóta.

Japonsko – 日本 [ňiHOn] (HO se vyslovuje výš než zbytek slova),
pozor na anglickou výslovnost: [džə'pän] (přízvuk na **druhé** slabice, **ne** „džepn!“)

Administrativní dělení Japonska:

tzv. **todófuken**

to = “metropole” – Tokio je *Tókjó-to*

dó = “mořská provincie” – *Hokkaidó* (celý ostrov)

fu = dvě oblasti hlavních dvou velkoměst: Kjóta – *Kjóto-fu* a Ósaka – *Ósaka-fu* (NB čistě město Kjóta je *Kjóto-ši*, stejně i *Ósaka-ši*)

ken = prefektury, celý zbytek Japonska. (Je vhodné se naučit podle mapy japonské prefektury zpaměti)

Důležité lokality:

Kansai (oblast západního Honšú, s městy Kjóta a Ósaka)

Kantó (oblast na východ od Kansai – hlavně část Honšú kolem Tokia)

Tóhoku – severní část Honšú od Tokia na sever

Kii-hantó – poloostrov Kii, největší poloostrov (jižně od Ósaky)

Okinawa – největší ostrov souostroví Rjúkjú